

Biuletyn

Koła Miłośników Dziejów Grudziądza

Jan Weiss

Rok III: 2005

Numer 13 (52)

Data odczytu: 6.4.2005

Data wydania: 6.4.2005

mgr Stanisław Poręba

„Wiadomości Grudziądzkie” i „Głos Grudziądza” – pierwsze grudziądzkie pisma po II wojnie światowej.

W dniu 1 września 1939 r., (w piątek), jak wiadomo wybuchła II wojna światowa... Dzień wcześniej, w czwartek wyszedł ostatni nr czyli 101 „Gazety Ludowej dawniej Gazety Grudziądzkiej”, z datą 31 sierpnia 1939 r. Jej red. naczelnym był S. Kunz-jun. Numer ten dotarł do abonentów w Grudziądzu. W dniu 1 września wyszedł ostatni nr dziennika „Goniec Nadwiślański” w Grudziądzu, którego red. naczelnym był L. Doliński. Przygotowany nr 102 „Gazety Ludowej dawniej Gazety Grudziądzkiej” w Poznaniu nie wyszedł z powodu wojny...

Nic bliższego nie wiemy o ostatnich numerach przed wybuchem wojny grudziądzkich tygodników: „Głos Grudziądzki” (red. naczelny T. Nowiński), „Niezależny Zjednoczony Rolnik” (red. naczelny F. Wojciechowski), „Rzemieślnik Pomorski” (red. naczelny J. Cieszyński) i „Tygodnika Parafialnego” (?), oraz miesięcznika „Głos Rodziny Wojskowej” (red. naczelny A. Zaleska?).

W dniu 4 września 1939 r. rozpoczęła się w Grudziądzu okupacja niemiecka. Okupant odebrał Polakom wszystkie drukarnie, a było ich około 10. Przejął też działające jeszcze częściowo Zakłady Graficzne i Wydawnicze Wiktora Kulerskiego w Grudziądzu - Tuszewie, przy ul. Droga Łąkowa 58. W nich drukowany był do końca m. in. dziennik „Goniec Nadwiślański”...

Większość maszyn drukarskich i innych urządzeń poligraficznych wywieźli okupanci z Grudziądza. Pozostawili jedną drukarnię dla potrzeb władz administracyjnych i wojska. W niej, w 1941 r., gdańskie wydawnictwo Der Danziger Vorposten zaczęło wydawać dziennik lokalny „Der Gesellige”. Miał on podtytuł: „Amtliches Organ der NSDAP, sowie der Staatlichen und Komunal. Behörden der Kreise Graudenz, Strasburg, Neumark“ („Urzędowy organ NSDAP oraz zwierzchności państwowej i komunalnej w powiatach Grudziądz, Brodnica i Nowe Miasto”). W tej też drukarni była drukowana w końcowych miesiącach okupacji niemieckiej gazetka „Graudenzer Front”...

W dniu 6 marca 1945 r. zakończyła się okupacja niemiecka w Grudziądzu. Do Grudziądza przeniesione zostały władze powiatowe z tymczasowej ich siedziby w Radzynie. (Obecna nazwa: Radzyń Chełmiński). Utworzone też zostały dla Grudziądza tymczasowe władze miejskie w postaci Zarządu Miejskiego (Prezydent komisaryczny Grudziądza: Leonard Wierzbicki). Przy Zarządzie Miejskim powstał Referat Miejski Informacji i Propagandy. W kręgu pracowników tego Referatu, których nazwisk nie znamy, powstał projekt wydawania własnego pisma. W ten sposób narodził się tygodnik „**WIADOMOŚCI GRUDZIĄDZKIE**”, z podtytułem: „**Czasopismo Lokalne**”. Pierwszy jego numer wyszedł 7 kwietnia 1945 r. i kosztował 1 zł. Miało ono format: 30 x 21 cm i objętość każdego numeru 4 strony. Pismo było redagowane przez Kolegium Redakcyjne. Nazwisk członków Kolegium nie podawano. „Wiadomości” drukowała **Drukarnia pod Zarządem Państwowym**

w Grudziądzu, ul. Grobłowa 29-30. Każdy kolejny numer pisma wychodził w soboty. W okresie 7 kwietnia – 6 maja 1945 r. wyszło ogółem 5 numerów „Wiadomości Grudziądzkich”. Ostatni nr 5 wyszedł wyjątkowo w niedzielę i wydawcą jego, w miejsce Referatu Miejskiego Informacji i Propagandy była Miejska Rada Narodowa w Grudziądzu.

Przez wiele lat powojennych historycy prasy uważali, że wyszło tylko 5 numerów „Wiadomości Grudziądzkich”. W połowie lat 80-tych XX w., miłośnik dziejów Grudziądza **Edwin Brzostowski** (1924-1997), pierwszy prezes Zarządu KMDG, odnalazł w swoich zbiorach nieznany historykom prasy numer „Wiadomości Grudziądzkich”. Nosi on tytuł: **„Wydanie nadzwyczajne! „WIADOMOŚCI GRUDZIĄDZKIE”**. Grudziądz, środa 9-go maja 1945. Cena egzemplarza 1 zł”. Numer jest nieliczbowany, zadrukowany jednostronnie i zawiera artykuły: **„Prezydent Ob. Bierut do Narodu Polskiego”, „Szczegóły kapitulacji Niemiec. Delegacja niemiecka może odejść!”** i **„Wielki wiec manifestacyjny”**. Obok wymienionych materiałów wydrukowana została notatka: **„Dziś i jutro niema godzin policyjnych”** i hasło: **„Zaciemnianie okien od dnia dzisiejszego nie obowiązuje”**. Wydawcą numeru jest Miejska i Powiatowa Rada Narodowa. w Grudziądzu. Redagował go Komitet Redakcyjny i wydrukowany został we wspomnianej poprzednio drukarni.

Obecnie też wiadomo, że ostatnie numery „Wiadomości Grudziądzkich” pomagał redagować drukarz i redaktor przedwojennej prasy grudziądzkiej – **Jan Weiss**.

W miejsce zlikwidowanego tygodnika „Wiadomości Grudziądzkie”, Miejska i Powiatowa Rada Narodowa w Grudziądzu zaczęły wydawać 3 razy w tygodniu pismo **„GŁOS GRUDZIĄDZA”**. Było ono organem obu wspomnianych grudziądzkich rad i nr 1 jego wyszedł 15 maja 1945 r., w formacie: 46 x 31 cm. Redaktorem naczelnym nowego pisma był **Jan Weiss**. Drukowane było w **Drukarni pod Zarządem Państwowym** w Grudziądzu, ul. Grobłowa 29-30. Poszczególne numery wychodziły o objętości od 2 do 4 stron.

Od nr 34 z 1945 r. „Głos Grudziądza” stał się organem **Polskiej Partii Socjalistycznej**. Wydawanie jego przejęła **Spółdzielnia Wydawnicza „Wiedza”**. Drukowany był w **Drukarni „Wiedzy” nr 7 w Grudziądzu**.

W dniu 11 września 1945 r. tytuł pisma „Głos Grudziądza” został zmieniony na **„GŁOS POMORZA”**. Nadano mu podtytuł **„Organ PPS na Pomorze Północne, Warmię i Mazury”**. Powiększono jego format do 47 x 31,5 cm i redagowany był przez **Komitet Redakcyjny** z Janem Weissem na czele. W skład **Komitetu Redakcyjnego** wchodził: Józef Hoffmann, A. Niewiadomski, Alfons A. Olkiewicz, F. Piskorski, Jan Weiss, Ludwik Zysnarski. Odtąd objętość każdego numeru wynosiła od 4 do 8 stron.

Od nr 199 z 1946 r. gazeta stała się pismem codziennym (pełnym dziennikiem). Od nr 50 z 1947 r. grudziądzki „Głos Pomorza” został przeniesiony do Torunia, gdzie połączył się z „Robotnikiem Pomorskim” (Toruń) i „Robotnikiem Kujawskim” (Inowrocław). Jego redakcja grudziądzka uległa likwidacji. Utworzony został **Oddział Grudziądzki „Głosu Pomorza”**. Kierownikiem jego został Jan Weiss.

Grudziądzki „Głos Pomorza” miał mutację **„Ziemia Malborska”**, z podtytułem: **„Pismo codzienne dla Pomorza Północnego, Warmii i Mazur. Sztum – Malborg - Elbląg-Kwidzyn”**. Pierwszy jej numer wyszedł 21 września 1946 r., ostatni – 28 lutego 1947 r. Redakcja jej mieściła się w Malborku, drukowana była w Grudziądzu.

Grudziądzki „Głos Pomorza” dołączał dla swoich czytelników bezpłatne dodatki. Wzorowane one były na bezpłatnych dodatkach z okresu przedwojennego, dołączanych do grudziądzkich gazet, m. in. „Gazety Grudziądzkiej” i „Głosu Pomorskiego”.

Były to dodatki:

„DODATEK LITERACKO-NAUKOWY”. Podtytuł: **„Dodatek „Głosu Pomorza”**. Pierwszy jego numer wyszedł 4 stycznia 1946 r. Redaktor: Alfons A. Olkiewicz.

„MŁODZI PISZA”. Podtytuł: **„Dodatek Literacko-Naukowy „Głosu Pomorza”**. Jego nr 1 wyszedł 20 stycznia 1946 r., ostatni – 2 lutego 1946 r. Na jego łamach debiutował wier-

szem „**Pielgrzymi**” pisarz pochodzący z Grudziądza **Władysław Wągiel**. (1923-1974), m. in. autor powieści „**W twierdzy Courbiere`a**”... Współpracowała też z dodatkiem **Maria Łożewska** – obecna członkini KMDG.

„**ŚWIAT KOBIECY**”. Podtytuł: „Dodatek do „**Głosu Pomorza**” dla kobiet”. Dwutygodnik. Jego nr 1 wyszedł 27 stycznia 1946 r.

„**MAŁY GRYF**”. Podtytuł „**Tygodniowy dodatek dla dzieci**”. Jego nr 1 wyszedł 1 stycznia 1947 r. ...

Toruński „**Głos Pomorza**” posiadał mutację „**Kurier Morski**” w Sopocie, wydawaną od 18 sierpnia 1947 r. Na jego łamach systematycznie była publikowana „**KRONIKA GRUDZIĄDZKA**”...

W redakcji grudziądzkiego „**Głosu Pomorza**” (1945-1947) m. in. pracowali:

JAN WEISS (ur. 26 VIII 1893, Niemczyk k. Chełmna – zm. 15 VI 1962, Grudziądz), drukarz, redaktor, działacz plebiscytowy i związkowy. W latach 1945-1947 był redaktorem naczelnym „**Głosu Grudziądza**”, później „**Głosu Pomorza**”

JÓZEF HOFFMANN (ur. 15 XII 1891, Wągrowiec – zm.?), drukarz, redaktor. W latach międzywojennych był właścicielem drukarni (Grudziądz, ul. Lipowa 33) i wydawcą prasy. Pracował w redakcji „**Głosu Pomorza**”(1946-1947).

ALFONS ALBIN OLKIEWICZ (ur. 5 XI 1907, Toruń? – zm. 24 V 1965, Grudziądz), pisarz regionalny, redaktor, pamiętnikarz, popularyzator dziejów Grudziądza. Pracował w redakcji „**Głosu Pomorza**”, m. in. redaktor dodatków: „**Młodzi Piszą**” i „**Dodatek Literacko-Naukowy**”. Pozostawił w rękopisie pamiętnik z okresu pobytu w Norwegii (1940 –1945) – „**Przez kraj słonecznych zórz**”.

TADEUSZ NOWIŃSKI (ur. 26 II 1904, Czernin k. Rypina – zm. 4.V.1972, Sopot), urzędnik, dziennikarz i wydawca. Działacz TCL w Grudziądzu i redaktor grudziądzkich pism: „**Między Oczy**”, „**Głos Grudziądzki**” i „**Głos Bydgoski**” (1931-1939). Po powrocie z Dachau pracował w „**Głosie Grudziądza**” i „**Głosie Pomorza**”. Po wyjeździe z Grudziądza prowadził księgarnię w Sopocie.

LUDWIK ZYSNARSKI (ur. 2 III 1894, Nowy Tomyśl – zm. 8 I 1985, Grudziądz), urzędnik, sportowiec, tłumacz, autor wspomnień. Mieszkaniec Grudziądza od 1923 r., m. in. pracownik Magistratu. Członek Kolegium Redakcyjnego „**Głosu Pomorza**” (1946-1947) i pracownik redakcji.

Redakcja: Tadeusz Rauchfleisz, KMDG.